

ЛИСТИ НАШИХ ЧИТАЧІВ

МОГИЛИ БИКІВНІ ЧЕКАЮТЬ...

Трагедію Биківнянського лісу тепер знає увесь світ. Це тут, на околиці Києва, у лісі біля селища Биківня, починаючи з 1929 року «великого перелому» і аж до Вітчизняної війни сталінські кати заривали свої жертви. Попередні підрахунки свідчать, що там зарито від 200 до 300 тисяч так званих «ворогів народу». Забирали їх «чорні ворони» звідусіль і звозили або до Лук'янівської в'язниці, або до своєї головної катівні – Жовтневого палацу. Там допитували, мордували у глибоких підвалах, заморювали у бетонних мішках, розстрілювали, складали у штабелі і по ночах таємно вивозили до Биківнянського лісу, де й скидали у задалегідь викопані ями.

У тому лісі у 1936 чи 1937 році постало ціле підприємство по утилізації «ворогів народу» – був збудований «зелений паркан», що огорожував зону площею 5-6 га з усіма необхідними об'єктами. Кривавий шлях від Жовтневого палацу до воріт «зеленого паркану» торувався страшними закритими вантажівками з трупами щонайменше протягом п'яти довоєнних років. Ще живуть люди, які тоді примусово працювали шоферами, вантажниками на цьому хресному останньому шляху патріотів України.

Біля Жовтневого палацу громадськістю і «Меморіалом» було покладено символічну гранітну плиту з написом «Жертвам сталінського терору». Туди постійно навідувалися кияни, щоразу кладучи свіжі квіти, ставлячи свічку.

Страшна робота співробітників органів НКВС обірвалася перед самим приходом німців восени 1941 року. А невдовзі під дулами німецьких пістолетів мешканці Биківні, зігнані у ліс для розкопок ям за «зеленим парканом», остаточно переконалися, що там знаходиться величезне кладовище поспіхом заритих «ворогів народу».

Прогнали німців, і радянська урядова комісія 1944 року засвідчила, а друга у 1971 році підтвердила, що у Биківнянському лісі зариті жертви... німецько-фашистських загарбників.

Йшли роки, скрізь на могилах жертв Вітчизняної війни, включаючи і Бабин Яр, постали пам'ятники, а тут, у Биківнянському лісі, на могилах копалися мародери як на звалищі, розривали ями, викидали звідти кістяки, зриваючи з них золото – зуби, прикраси тощо. Люди обурювалися з цього вандалізму, писали листи у відповідні інстанції та все марно – мародерство тривало.

Волею долі з 1986 року за тяжку і небезпечну справу встановлення Правди про Биківню довелося взятися нам. Робота почалася з фотографування того, у що було перетворено таємні поховання, а також з відбору для наступного аналізу останків розстріляних, решток їхнього взуття та одягу, а також речей, що належали їм. Потім почався довгий виснажливий пошук

живих свідків, людей, які б не побоялися розповісти, що робилося у Биківнянському лісі до війни.

А коли було зібрано достатньо для початку матеріалів, написали доповідну записку у радянські та партійні органи з вимогою впорядкувати могили та поставити там пам'ятник саме жертвам незаконних сталінських репресій.

У 1987 році при підтримці письменників була створена третя Урядова комісія по Биківні на чолі з міністром внутрішніх справ УРСР І.Д.Гладушем. Биківнянський ліс було оточено військовими, декілька місяців там таємно велись роботи по впорядкуванню. Була викопана загальна велика яма, куди збиралися кістки, одяг, взуття та інші речі розстріляних на братній могилі, встановлювався 20-тонний камінь з написом, що тут поховані жертви... німецько-фашистських загарбників. (!?) Відкриття цього фальшивого монумента відбулося у травні 1988 року. Ішов четвертий рік перебудови!

Почався новий етап боротьби за Правду про Биківню, який сколихнув широкі кола громадськості. Новостворене Українське товариство «Меморіал» домоглося перегляду «биківнянської справи». Було утворено вчетверте Урядову комісію по Биківні, водночас прокуратура м. Києва порушила відповідну кримінальну справу. Почалася плідна робота цих установ разом з громадськістю. Було розшукано біля 250 свідків Биківнянської трагедії, проведено повторну ексгумацію останків похованих. Широко відгукнулася на ці події також світова преса і нарешті була встановлена довгоочікувана людьми Правда про Биківню. 22 березня 1989 року газета «Вечірній Київ» надрукувала повідомлення, що нарешті встановлено – у Биківнянському лісі поховані жертви сталінських репресій. А невдовзі після того було збито і фальшивий напис з великого каменя. Залишилося на ньому тільки два слова «Вічна пам'ять», а кому вона ця пам'ять – для більшості людей невідомо.

Отак і стоїть вже кілька років той камінь з загадковим написом, а люди приходять на могили і гадають, що ж то воно буде далі? Правда, на початку 1990 року Міністерством культури УРСР було оголошено конкурс на кращий проект Монумента загиблим, який не приніс бажаних результатів – переможця визначено не було.

Товариство «Меморіал», стурбоване тишею та запустінням, що запанували у Биківнянському лісі, намагалося дещо зробити біля могил. У травні 1990 року на могилі репресованих було поставлено великого дубового хреста, біля могили покладено пам'ятний камінь та поставлено секцію імітованої огорожі з колючого дроту. На страдницькій дорозі до могили вкопано п'ять міцних дубових стовпів – дороговказів, а на самому в'їзді до лісу встановлено шестиметрову залізобетонну панель, на якій чорною фарбою написано два слова «Могили репресованих».

Невеликі можливості, скромне оформлення, але й це полегшує проїжджим знайти дорогу, покласти квіти на могилу та замислитись над нашим страшним минулим. Велика подяка усім добрим людям, що взяли

участь у цій благородній справі!

А що ж буде далі з Биківнянськими могилами у наш складний і суперечливий час? Робити щось треба, занадто вже пекучі вони, ці могили!

Українське товариство «Меморіал» на засіданні робочої групи Координаційної ради обговорило та надіслало ще у серпні 1990 року Голові Верховної Ради УРСР т. Кравчуку Л.М. листа. В ньому викладені наші пропозиції щодо впорядкування Биківнянських могил. За кількістю похованих тут це може чи не найбільше поховання на українській землі – недаремно люди ж вже зараз називають ці могили Голгофою України. Громадськість висловлюється за те, і «Меморіал» це підтримує, щоб ліс (біля 1200 га) праворуч від шосе між Биківнею і Броварами був гідним чином впорядкований і в ньому був створений Український національний меморіальний парк пам'яті жертв репресій. Тому вважаємо за необхідне належним чином оформити і надати вказаній території статус Національного заповідника – Меморіалу репресованих України.

Враховуючи тій, що у першому турі не було названо переможців, необхідно оголосити другий тур конкурсу на кращий проект Меморіального комплексу «Биківня», опублікувавши у центральній та місцевій пресі умови другого туру конкурсу. Для підведення підсумків конкурсу необхідно створити висококваліфіковане журі із залученням представників «Меморіалу» та інших громадських організацій.

Меморіальний комплекс «Биківня», на наш погляд, має включати:

- належно оформлену братську могилу жертв терору з добудовою до неї алтарної стіни для встановлення поминальних свічок, хреста та пам'ятного знака на існуючому постаменті;

- головний монумент – пам'ятник жертвам репресій, що стояв би поруч з могилою у кінці «шляху смерті»;

- каплицю неподалік від могили (ліворуч на пагорбі) для відправи служб різними релігійними конфесіями;

- пам'ятника закатованим і похованим тут польським офіцерам;

- необхідно належним чином оформити «шлях смерті», що проходив би від Чернігівського шосе до головної могили (біля 1 км) і йшов би через «ворота смерті» у колишньому «зеленому паркані». Шлях потрібно було б позначити стовпами з імітованими свічками;

- позначити і належно оформити межі колишньої зони, огороженої «зеленим парканом» (стовпами, хрестами та інше).

- збудувати на краю лісу, неподалік від с. Биківня, діючий Храм Спаса на Крові в пам'ять про невинно убієнних; від Храму до могили обладнати поминальний шлях;

- на в'їзді у Меморіальний парк необхідно створити майданчик, де було б споруджено стоянку для автомобілів, а також стелу «Меморіал Биківня», стенд зі схемою та інформацією про Биківнянську трагедію, альтанку для відпочинку, криницю, кіоск для продажу пам'ятних сувенірів, санітарні

об'єкти. Біля майданчика потрібно влаштувати зупинку автобусів на вимогу з обох напрямків, розрив на шосе для в'їзду і виїзду із Меморіалу та пішохідний перехід .

Необхідно створити про Биківню повнометражний фільм, поки ще живі свідки тих подій, та видати книгу «Биківнянська трагедія» із списками загиблих, викарбувати на плитах Меморіалу з'ясовані прізвища громадян, похованих там.

Майбутній меморіальний комплекс «Биківня» має стати складовою частиною відповідного туристичного маршруту, можливо під назвою «Тернові шляхи України». Люди всієї планети, наша молодь повинні знати усю правду про страшні минулі часи, про те, що пережив народ України і що він має зробити, щоб це ніколи не повторилося.

Безумовно, щоб здійснити все, потрібні чималі кошти, велика праця багатьох. Ми сподіваємось, що уряд незалежної України, Міністерство культури та мистецтв, Церква, товариство «Меморіал», інші громадські організації, діти та онуки похованих у Биківні, всі громадяни України та української діаспори внесуть у цю благородну

справу свої кошти. Потрібно створити спеціальний фонд «Биківня». Для цього розгорнути широку роботу, залучити відповідні проектні та будівельні організації. Меморіальний комплекс «Биківня» повинен постати в усій своїй суворій величі вже в найближчі роки. Биківнянські могили чекають на нас.

*Голова комісії по Биківні Українського товариства «МЕМОРІАЛ»
М.Г.Лисенко*